

– М. : АКАЛИС, 1997. – 208 с.

5. Цадо Г. В.. Теоретичні підходи до визначення інвестиційно-інноваційного процесу / Г. В. Цадо. Інвестиції : практика та досвід. № 1- С.13-15.

**Андрій Сава**

к.е.н., начальник відділу,  
Тернопільський інститут АПВ НААН,  
м. Тернопіль

## **БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ – НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Розвиток аграрного підприємництва в ринкових умовах залежить не тільки від наявності і використання ресурсів, а й від уміння управляти ними. Тобто менеджмент на сьогодні виступає своєрідним виробничим ресурсом для аграрних підприємств.

Він має особливе значення, оскільки навіть маючи новітні технології виробництва продукції, достатній або високий рівень матеріально-технічного і фінансового забезпечення, підприємство без належного менеджменту приречене на понесення економічних втрат через низьку ефективність організації та управління господарською діяльністю [1].

Сучасний менеджмент реалізовується через свої функції, серед яких однією із основних є планування. Загалом планування в менеджменті означає безперервний процес, що передбачає аналіз та прогнозування, безпосередню розробку планів, виконання планів, контроль і оцінку їх виконання, коригування планів відповідно до тих відхилень, що виявляються в процесі виконання планів.

Саме поняття за твердженнями окремих вчених є пережитком адміністративно-командної системи через неадекватність і неможливість застосування у повній мірі планування в умовах економічної кризи, інфляції і нестабільного законодавства [2].

Однак, як свідчить досвід розвинених країн світу, планування має відіграти важливу роль у виході з економічної кризи, у стабілізації і розвитку підприємств. За словами В.М. Нелеп, «план в умовах ринку і самостійності підприємств має забезпечити насамперед ритмічність виробництва, одержання стабільних доходів і стійке фінансове становище підприємств» [3].

Свідченням цього є те, що із 100 суб'єктів господарювання, які розпочали свою діяльність, на ринку утримуються не більше третини. Це відбувається в основному через невміння більшості підприємців планувати свій бізнес і навпаки. Багато в чому це можна пояснити незадовільним бізнес-плануванням.

В світовій практиці ведення бізнесу доведено, що для реалізації стратегічних та поточних завдань, отримання кредитних ресурсів та залучення інвестицій, особливо іноземних, підприємство має досконало володіти всіма питаннями, пов'язаними зі складанням та належним оформленням бізнес-плану.

З огляду на загальну позитивну динаміку розвитку аграрного підприємництва, окремих галузей сектору, приріст інвестицій, це має надзвичайно важливе значення (табл. 1).

У ринковій економіці він вважається документом. Проте жодних формалізованих вимог, вказівок чи просто єдиного методичного інструментарію не існує. При складанні бізнес-плану керуються логікою підприємництва, призначенням та роллю бізнес-планування в управлінні підприємством, традиційними прийомами розрахунку економічних показників.

Таблиця 1

**Окремі показники розвитку аграрного підприємництва  
Тернопільської області<sup>1</sup>**

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2009 р. до 2007 р., %
Кількість діючих господарюючих суб'єктів, од.	1172	1126	1120	95,5
Чистий прибуток від усієї діяльності, млн.грн.	201,9	226,2	709,0	351,2
Підприємства, які одержали чистий прибуток, у % до загальної кількості	81,2	75,7	74,4	91,6
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	18,5	9,2	27,7	149,7
Інвестиції в основний капітал, у фактичних цінах, млн.грн.	287,7	659,9	245,9	85,5
Прямі іноземні інвестиції в сільське господарство, на початок року; млн.дол. США	5,5	6,6	7,1	129,1

<sup>1</sup>Примітка: складено автором на підставі [4]

Оскільки підприємництво є ініціативною самостійною діяльністю з метою отримання доходу і пов'язаною з різноманітними ризиками, тому найперше бізнес-план повинен виявити прибутковість того чи іншого виду бізнесу і стабільність прибутків на найближчі 5 років. Саме це завдання і вирішують у формі розробки бізнес-плану.

Бізнес-план охоплює як все аграрне підприємство, так і його окремі напрями діяльності. При цьому він буде повноцінним управлінським інструментом, який відображає мету господарства на ближчий період і засоби її досягнення.

Залежно від цілей розробки плану і аудиторії, якій він адресований, сфери діяльності, до якої належить підприємство, конкретних характеристик продукції і стадії її життєвого циклу визначають зміст і обсяг бізнес-плану: титульний лист; зміст бізнес-плану; резюме; галузь, підприємство та його продукція; дослідження ринку та маркетинг-план; план виробництва; організаційний план; фінансовий план; інвестиційний план; оцінка ризику і програма управління ним.

Окрім цього, необхідно звернути увагу на джерела інформації, яку використовуєш для підготовки бізнес-плану, його мету та стратегії розвитку власної справи, належне і правильне оформлення. Всі ці етапи є надзвичайно важливими у його реалізації на практиці.

Таким чином, бізнес-планування є одним із визначальних процесів ефективної діяльності аграрного підприємства, ознакою цивілізованих ринкових відносин, а також можливістю виявити внутрішні резерви для забезпечення сталого розвитку.

### Література

1. Менеджмент аграрних підприємств: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2005. — 347 с.
2. Організація і планування виробництва в сільськогосподарських підприємствах. — Тернопіль: ТАНГ, 1995. — 402 с.
3. Планування на аграрному підприємстві: Підручник. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2004. — 495 с.
4. Сільське господарство Тернопільської області за 2009 рік: статистичний збірник / [за ред. Сави П.З.]. — Тернопіль : Тернопільське ГУС, 2010. — 223 с.

**Галина Саранчук**